

brood en wijn geheiligde spijs en drank zijn en afbeelding der eucharistie.¹⁰⁾ Cyprianus drukt zich sterker uit. Christus en Melchizedek vergelijkend zegt hij, dat de eerste in hooger en zinn Priester des Allerhoogsten is: het brood en de wijn, dien Hij offerde, waren zijn lichaam en bloed.¹¹⁾ De kerkelijke traditie bij Rome heeft op dit spoor in „het offer” van Melchizedek een voorafbeelding gezien van het offer van Jezus. Alzoo wordt Melchizedek dan ook genoemd in den Canon Missae, waarin gebeden wordt, dat God zich verwaardige het misoffer aan te nemen, gelijk Hij aangenomen heeft het offer van Abel en van Abraham en helge hem zijn summus Sacerdos Melchizedek obtulit.¹²⁾ Intusschen stemt Heinisch toe, dat deze herinnering aan het „offer” van Melchizedek, hoewel niet zonder grond gegeven, toch niet stringent uit den tekst in Gen. 14 is te bewijzen.¹³⁾

In de religieuze kunst komen volgens deze opvatting dan ook afbeeldingen van Melchizedek voor gezamenlijk met afbeeldingen van Abel's offerande en Isak's offering, bijv. het mozaïek in de S. Apollinare in Classe fuori, een groote basiliek te Ravenna, in de zesde eeuw gebouwd en in het begin dezer eeuw blootgelegd.¹⁴⁾

§ 6. Veel willekeuriger nog werd met de figuur van Melchizedek gehandeld in allerlei oude legenden. We vinden ze in fantastische werken, die de geheele geschiedenis, soms van de schepping af aan, op romantische wijze vertellen willen.

Tot deze eigenaardige literatuursoort behooren in de eerste plaats de z.g. Adamsboeken. Dit zijn vrij omvangrijke werken, van Christelijke redactie, wier inhoud echter wel uit Joodsche bron afkomstig zal zijn. Ze zijn er in verschillende talen.¹⁵⁾ Twee ervan vertoonen groote overeenkomst: het Ethiopische Adamsboek, dat A. Dillmann uitgegeven heeft onder den titel: *Der Kampf des Adam und der Eva, den sie durchzukämpfen hatten nach ihrer Vertreibung aus dem Garten und während ihres Aufenthalts in der Schatzhöhle nach den Befehl des Herrn, ihrer Schöpfers und Erhaltens*¹⁶⁾; en het Syrische, dat in de Bibliotheek van het Vaticaan voorkomt onder de aanduiding: *Spelunca thesaurorum*. Dit is door Bezold eerst vertaald, later ook in het Syrisch uitgegeven met een Arabische vertaling, beide onder den titel: *Die Schatzhöhle*, resp. 1883 en 1888.

In deze boeken lezen we dat Melchizedek wachter is bij het lijk (graf) van Adam.

Het lijk van Adam bevond zich aanvankelijk in de genoemde Spelonk der Schatten, de plaats die God aan Adam en Eva had toegewezen na hun verdrijving uit het Paradijs. Bij zijn dood had Adam den Zondvloed voorspeld en zijn zoon Seth opgedragen zijn lichaam met specerijen te verzorgen en in de spelonk te bewaren tot na den vloed. Slechts acht menschen zouden aan den vloed ontkomen. De oudste van deze acht moest zijn kinderen bevelen het lichaam van Adam te begraven.

Seth verzorgde het doode lichaam zijns vaders en bewaakte het tot zijn dood. Daarna vervulden de latere stamvaders dezen dienst. Als Methusalach sterft, is Noach al bezig met den arkbouw. Voor zijn dood gaf gene bevel het doode lichaam van Adam mede te nemen in de ark. Na den vloed moet Noach voorts bevel geven aan Sem, om, met zijn „zoon” Melchizedek, Adams lijk te begraven. Ter plaatse waar dit geschiedt, moet dan Melchizedek den cultus waarnemen, tot in eeuwigheid! Want vanuit die plaats zal God de verlossing beschikken!

Noach deed alzoo.

Na zijn dood verschijnt Michaël aan Melchizedeks vader Kenan¹⁷⁾ om Melchizedek voor deze gewichtige taak op te eischen. Daarna verschijnt hij aan den toen vijftienjarige Melchizedek zelf en aan diens overgrootvader Sem om hun te gelasten zich toe te rusten voor de reis; ze mochten brood en wijn meenemen. Ze halen plechtig het lichaam van Adam uit de ark. Dan hooren ze een stem uit den hemel, die tot Melchizedek zeide: Ik ben het, die U tot Priester maak. Gij zijt mijn rechtvaardige Priester en waardig het lichaam van Adam te dragen.

Als ze op de bestemde plaats zijn aangekomen, hooren ze wederom een stem, nu uit de kist, waarin ze het lichaam van Adam vervoeren, zeggende: in dit land zal het Woord Gods nederdalen en lijden en, boven de plaats, waar mijn lichaam ligt, gekruisigd worden, zoodat het mijn schedel met zijn bloed bevochtigen zal. Daarop kwam de kist vanzelf van den ezel af. De rots, waarop hij

10) Strom. IV, 25.

11) In zijn Brieven, LXIII.

12) Liturg. Texte II, Lietzmann, p. 17 (Kleine Texte 19).

13) P. Heinisch. Abrahams Sieg über die Könige des Ostens und seine Begegnung mit Melchisedech. Studia Cath. 2e Jaarg. 1926.

14) Afbeelding in „Lexicon für Theologie und Kirche, zweiter Aufl. 1935, s.v. Melchisedech.

15) E. Schürer. Gesch. des Jüd. Volkes III, pag. 395.

16) A. Dillmann. Das christliche Adamsbuch des Morgenlandes. In: Jahrbücher der Bibl. Wiss. IV, 1851—52. Hij dateert het plm. 500.

17) Volgens de LXX is deze Kenan een kleinzoon van Sem.

18) c.f. W. J. de Wilde. De Messiaansche opvattingen der Middeleeuwsche exegeten Rasji enz. Proefschr. 1929, p. 4 etc.

kwam te staan spleet in tweeën en maakte zoo een plaats ervoor. Toen offerde Melchizedek het brood en den wijn, die ze bij zich hadden, en op bevel Gods aten ze zelf ook van het offer, dat ze brachten.

Daarhiertoe de begrafenis van Adam's lichaam volbracht was, ging Sem terug, maar Melchizedek bleef achter bij het graf van Adam, om God te dienen en te vereeren, ten allen tijde. De engel spijsde hem, tot Abrahams tijd toe.

Zoo was Melchizedek Priester en droeg een vurig kleed en een vurigen gordel.

Tot deze legendarische geschiedsbeschrijving kan ook gerekend worden de z.g. Paaschchroniek, die eveneens zijn verhaal begint bij de schepping. Het breekt af bij het jaar 627. In dit verhaal wordt Melchizedek voorgesteld als een balling, gelijk Abraham. Hij is echter uit het geslacht van Cham. In dit geschrift wordt verband gelegd tusschen het verhaalde in Gen. 14 en de woorden van Christus, dat Abraham Zijnen dag gezien heeft. (Joh. 8:56.) Abraham heeft n.l. den dag van Christus gezien, toen hij Melchizedek ontmoette.

§ 7. Er zijn voor de exegese gelukkig betere tijden aangebroken dan waarvan het meereendeel van het bovenvermelde blijkt geeft. Omstreeks de tiende eeuw doet zich bij het Spaansche Jodendom een gunstige invloed gelden van de zijde der Arabische wetenschap. Joodsche geleerden geven de willekeur van de „derasj”, (midrasjeerende exegese) prijs voor een meer grammaticaal-historische exegese.¹⁸⁾ Eén hunner, Rasji, heeft ook op de Christelijke geleerden invloed gehad, voornamelijk op Nicolaas van Lyra. Deze gaf in zijn Postillae perpetuae een doorlopende Bijbelverklaring, waarin hij uitgaat van de woordelijke beteekenis van den tekst. Hieruit heeft Luther weer geput.¹⁹⁾

We zijn hiertoe aangeland in den tijd, waarin ook het Humanisme zich doet gelden. Hieruit ontsproot een kritische geest, die den boventoon verkreeg boven de exegese der Reformatie en een tijdlang tot alleenheerschappij kwam.

De wisselingen van het lot, die ten gevolge hiervan de figuur van Melchizedek in de geschiedenis der exegese troffen, brengen ons tot een ander punt: de historiciteit van Melchizedek.²⁰⁾

Alvorens dit punt in bespreking te nemen willen we echter opmerken, dat ontkenning van de historiciteit van Melchizedek nog niet altijd een loslaten van allegoriseerende methoden betreffende hetgeen van hem vermeld wordt, medebrengt. Een zeer recent voorbeeld hiervan is het geschrift van Hellbardt²¹⁾, waarin een negatief-critische beschouwing wordt voorgedragen, niets beter dan die van Nöldeke en Holzinger (cf. beneden §§ 9 en 10): Gen. 14 zou een midrasj zijn! (p. 56). Toch wil Hellbardt dit hoofdstuk verstaan als een getuigenis der openbaring in Jezus Christus. Dat is zijn theologische beschouwing van dit hoofdstuk, waarbij hij niet uitgaat „van de geschiedenis, die achter de in Genesis 14 beschreven gebeurtenissen ligt en er misschien nog in doorschemert”, maar van dezen midrasj zelf en de daarin voorgestelde gebeurtenissen. Zoo worden historische personen en feiten eerst uit het Oude Testament verwijderd en er dan weer in teruggebracht als ideeën en symbolen. Zoo vertegenwoordigt Lot bijv. het Jodendom, dat geen historisch maar een theologisch begrip is, (pag. 94) of anders gezegd, den Farizeër. Op deze wijze wordt ons dan in dit hoofdstuk prae-existente in theologischen zin openbaard. Salem is niet het aardsche, maar het prae-existente Jeruzalem (pag. 120). De koning van dit prae-existente Jeruzalem is Christus zelf. Dat immers deze Melchizedek, elders in deze beschouwing weer als mensch opgevat, een Jebusietische koning zou zijn, is volgens Hellbardt niet wel aan te nemen. Abraham's overwinning geschiedde dan ook in de kracht van dezen koning. Daarop wijzen het brood en de wijn, door Melchizedek voorgezet. De patres hebben daarin terecht een teken van het sacrament gezien (pag. 125).

Op deze wijze wordt op critisch standpunt gepoogd toch het Evangelie in het Oude Testament te leggen.

19) „Si Lyra non lyrasset, Lutherus non saltasset” (1?).

20) Voor de in dit hoofdstuk aangestipte stof zie men uitgebreider: Dr F. J. Jérôme, Das geschichtliche Melchisedech-Bild und seine Bedeutung im Hebräerbriefe, Strassburg 1917 (met zeer breede literatuuropgaven).

21) Hans Hellbardt, Das Alte Testament und das Evangelium; Melchisedech (Präexistenz und Offenbarung), Chr. Kaiser Verlag, München 1938.

UIT DE SCHRIFT

Ijdle Godsdienst.

„Indien iemand onder u denkt, dat hij godsdienstig is en hij zijn tong niet in toom houdt, maar zijn hart verleidt, dezès godsdienst is ijdel.” Jacobus 1:26.

Dit woord is scherp, vlijmscherp.

Het besluit in zich een „kenmerk”-prediking, die naar ik vrees niet bijster past bij wat sommigen daarvan zich voorstellen en verwachten. Misschien

noemen ze dit kenmerk wel heel „oppervlakkig”. Zij hebben veel „zwaardere”, die geestelijke en minatoren.

Zwaardere?

Ach, arme!

Dit is zwaar.

Omdat het zoo door en door nuchter is. Zo zakelijk. Zoo concreet. Zoo zintuigelijk-waarnembaar. En ook, omdat het iedereen raakt.

Het raakt ons allen. Want, wie is er onder ons, die niet denkt, dat hij godsdienstig is?

„Best”, zegt Jacobus. „Best. Laten we eens zien. Wie zegt, dat hij het is, en houdt zijn tong niet in toom, diens godsdienst is ijdel.”

't Is duidelijk, dat Jacobus op dezelfde lijn ook wel andere kenmerken had kunnen noemen. Ongewild twijfeld koos hij dit in verband met toestand, onder zijn eerste lezers. In hoofdstuk drie blijft tenminste wel heel duidelijk, dat de „twaalf stammen in de verstrooiing” (1:1) nog al moeite hadden met het negende gebod. De zonden der tong waren op hun akker een hardnekkig, kwaadaardig onkruid.

Daarom kunnen wij dit kenmerk compleetere met tal van andere, aan elk der andere geboden van 's Heeren wet ontleend.

Intusschen is dit — helaas! — niet noodig. Dit kenmerk, door Jacobus pastoraal-tactisch als voorbeeld gekozen heeft zijn snede stellig ook voor ons niet verloren, zoo waarlijk ook nu het niet in toom houden der tong onder Christenmenschen veel dikwijls voorkomt en veel te weinig als zonde wordt beleden en bestreden.

Ach, men meent dan godsdienstig te zijn.

Men houdt zichzelf voor een dader des Woords. Dat Woord heeft ook wel hun oor. Ze luisternaar. Ze loopen het soms na daar, waar het naar hun smaak het beste wordt gebracht. Ook gaan ze het Woord niet haastig voorbij. Ze nemen het mee. Ze spreken erover. Maar juist daardoor struikelen ze jammerlijk. Heel dikwijls behooren zij immers tot hen, die gaarne „meester, rabbi, leeraar” willen zijn. (3:1). Ze weten het veel beter dan anderen; ze zijn wel snel om te hooren, maar niet traag om te spreken. Ze hebben dadelijk hun oordeel klaar en het brandt op hun tong en de houden ze niet in toom.

Ze oefenen veel critiek op anderen. Maar vergeeten de critiek op de hoogste, meest geestelijke actie van hun mensch-zijn, hun spreken. Daar in laten ze zich maar gaan. Daar „doen” ze maar mee en daarin komt dan wel openbaar, méér dan ze zelf bevroeden, dat daar van binnen niet alle vuilheid en overvloed van boosheid werd afgelegd. Dies blijkt hun godsdienst ijdel.

Want ach, die lippen!

Ach, die fel-gesproken, die bitter-gesproken woorden.

Ze verraden wat in den mensch is.

Ach, „die ijdele lippen, die maar toe praten. Die bedriegelijke lippen, die den broeder in zijn gezicht prijzen, maar achter den rug af maken. Die vleidelijke lippen, die kunnen spreken met zulke lieve, zoete, vrome, gezalfde woorden en toch druipen van venijn. Die onbedachtzame lippen zonder wacht, die babbelend ralede als de klepper van den vogelverschrikker bij de zuchtje van den wind. Die lasterende lippen die gretig het kwaad gerucht doorgeven aan wie het maar hooren wil”.

Ze maken den godsdienst ijdel, leeg, voos.

Wie geen geheiligde zelfkeur oefent over zijn woorden, zijn tong niet in toom houdt, zijn geest in het spreken niet breidelt door de kracht der Heiligen Geestes — wie niet te zwijgen weet, die geen ernst maakt met zijn woorden — wie niet geestelijk zichzelf keurt in zijn praten en spreken en schrijven over anderen en met anderen, zelfs over God en over was Godes is, en dan toch meent godsdienstig te zijn, die verleidt zijn hart. Hij bedriegt zichzelf.

Hij geeft zich prooi aan 't jammerlijkste zelfbedrog.

Zijn godsdienst is ijdel.

En zijn verwachting, léügen!

E. VAN HERKSE

KERKELIJK LEVEN

Ten besliste. (II)

Zoo verwerpen wij dus alle onderscheidingen, beginnen bij Witsius, en te eindigen bij Dr Thijs, die de op zichzelf prijselijke poging om de Schriftgevoelen in een sluitend betoog te verwerken, doen uitloopen op onttrachting van het verbond. Witsius onttrachtte het door de dreigementen in het genadeverbond toe te schrijven aan de wet; feitelijk hadden ze z.i. met de wet alleen te maken, en niet met het verbond. In de grond der zaak komt deze opvatting voort uit de motieven, die men had met betrekking tot de bepaling van de plaats, die aan de wet toekwam; en kwam ze niet op een uitspreken van de twee deelen van het verbond: belofte en eisch. Maar in alle verbonden zijn deze twee niettemin begrepen. En Dr Thijs — hoewel in ander opzicht natuurlijk uitnemend prediker —

schrijver ook e toch ook, zijns uitwendig lie ditmaal aan

Laat ons dan waarop we in tuschen zin spreke van het veze uitternaard ook voorgestelde alle onderscheidingen betreft, onderscheiden uitvoering en Dat wil zeggen en handhaving mogelijkheid anders toeges ons blijkt toeges het begin. Ze volg. Die drel deze, men ver de boeman zij verschrikt, ma dag wijkt voet gelie. Neen, verbonds. En in aanbod. Het twee elkaar a als gemaakte wat wilt ge ad de, van den n op de partij hand des Al Hij is het dus sche verbonds handhaven v delijkheid wor deel: verbond verantwoordel ernstig is. E Alle onschul snijding van met een Inge En een verhi naar de hel t als het geze aangenomen.

Men kan da aanbod doet, vergezeld var wordt, verhar stelt op gron door het gelo bod laten op lofte trouw ziet immers door de aanv volharding; l geven van v doende gena

Maar aan dat het verb voorbaat uit Testament. M het verbonds pleurische is den; niet wij overweginger het dipleuris lieven aan d ware preem Schrift zegt. Zijn christen door de lev onderwezen l trouw, verge van het verb vermaan doo toelating var cursus” (het dende hand, niet stelen, s niet met de hangt aan C verbondspre En als de en daardoor

Het Hand

Een artik deed mij ge groote Inge verschijning booggeachte Niet alleen. parallel ble behoort tot e ze hem om om de and candidaates voorzoover l de goedkeur reeds jaren taten van vereischte e me natu examina w natuurlijk k